

עניינים תוכן

מבוא	2
פרק ראשון: מלחמת לבנון הראשונה	4
מלחמת לבנון הראשונה: שלום הגליל	4
לאחר סיום מבצע שלום הגליל	6
פרק שני: רצועת הבטחון והלחימה בדרום לבנון	7
פרק שלישי: ארגון ארבע אימהות	12
היציאה מלבנון	19
דיון וסיכום	20
ביבליוגרפיה	22
נספחים	24

מבוא

עבודה זו תבקש לבחון את השפעת פעילות חוץ פרלמנטרית על קבלת החלטות בישראל יציאה צה"ל מלבנון מאי 2000.

בעקבות הסלמה בגבול הצפוני של מדינת ישראל וניסיון התנקשות בשגריר ישראל בלונדון שלמה ארגוב בתאריך 3.6.1982 החליטה ממשלת ישראל על מבצע צבאי בלבנון. בתאריך 6 ליוני 1982 נכנס צה"ל ללבנון במסגרת "מבצע שלום הגליל" שמטרתו הרחקת ארגוני המחבלים למרחק של 40 ק"מ שלא יאפשר ירי טילים על יישובי הצפון. את פרק הזמן שצה"ל היה בלבנון אפשר לחלק לשלושה חלקים: שלב ראשון מזמן הכניסה ללבנון ועד יוני 1985 – שלב של לחימה בארגוני טרור והגעה עד לפאתי בירות, שלב שני – נסיגה ל"רצועת הביטחון" (יוני 1985) נסיגה לאיזור חיץ בתוך לבנון שמטרתו הגנה על יישובי הצפון, ברצועת הבטחון צה"ל המשיך לשלוט, לנהל ולפעול מול ארגונים שונים בלבנון.¹

השלב האחרון היה היציאה מרצועת הביטחון (מאי 2000) החזרת כוחות צה"ל לגבול הבינלאומי של ישראל בעבודה אני אתייחס לשלבי הנסיגה ואני אבחן את שני שלבים של הנסיגה, השלב הראשון יתמקד באירועים של 1982-1985 ובו תנוחת הנסיגה אל רצועת הביטחון והשלב השני יעסוק מ 1985 ועד לנסיגה מרצועת הבטחון במאי 2000.

תנועות ארבע אימהות היא תנועת מחאה אשר הוקמה בשנת 1997 על ידי ארבע נשים תושבות צפון הארץ ואמהות לחיילים המשרתים ברצועת הביטחון. בעקבות אסון המסוקים פברואר 1997 ונפילתו של ארז. מטרת התנועה הייתה לגרום לשינוי בדעת הקהל ואצל מקבלי ההחלטות ולהביא ליציאתו של צה"ל מרצועת הבטחון. העבודה תבקש לנתח את הפעילות החוץ פרלמנטרית של התנועה ולבחון האם ועד כמה פעילות זו השפיעה בפועל על קבלת ההחלטה לצאת מלבנון.²

השערת המחקר היא כי פעילותו של ארגון ארבע אימהות, כארגון הפועל במסגרת חוץ פרלמנטרית, השפיעה על דעת הקהל ועל מקבלי ההחלטות וגרמה למצב בו נושא היציאה מלבנון היה נושא מרכזי במערכת הבחירות של אהוד ברק בשנת 1999, והחלטת הממשלה על יציאתו של צה"ל מלבנון לאחר תקופה ארוכה שבה נמנעו מבחינת האפשרות וההשלכות של יציאה מרצועת הביטחון.

טענת המחקר היא כי הצלחתה של המחאה ושל פעולות ארגון ארבע אימהות נובעת מכך שהייתה פעילות א-פוליטית וחוץ פרלמנטרית, הפעילות הייתה ציבורית והשפיעה על הציבור, זכתה לתמיכה

¹ Cohen-Almagor, Raphael. Was the 1982 Lebanon war a just war?. *Studia Philosophiae Christianae*. 53. (2019). P 149.

קנטור, ש., ארבע אימהות: אזובי הקיר נלחמים בלהבות, נגה: כתב עת פמיניסטי 33, 1998 עמ' 3.²

פרק ראשון: מלחמת לבנון הראשונה

מלחמת לבנון הראשונה: שלום הגליל

הרקע למלחמת לבנון טמון באירועים אשר התרחשו בעשור שקדם למלחמה. בשנת 1970 החלו להתבסס ארגוני הטרור הפלסטינים בלבנון. זאת לאחר שפלסטינים רבים עזבו את ירדן בעקבות האירועים של ספטמבר השחור. הארגונים הללו ניצלו את החולשה היחסית של ממשלת לבנון ותקפו את ישראל בין אם על ידי ירי של קטיושות ליישובי הצפון ובין אם על ידי חדירות קרקעיות לתוך המדינה³. בשנת 1975 החלה מלחמת האזרחים בלבנון אשר נמשכה עד לשנת 1990. מלחמת אזרחים זו הרסה את המרקם החברתי של לבנון והייתה למעשה עימות מדמם מתמשך בין קבוצות אתניות שונות אשר הרכיבו את החברה בלבנון.

בשנת 1978 החל מבצע ליטני אשר לימים הפך להיות המודל של התקיפות העתידיות בלבנון. מבצע ליטני החל בתור תגובה לפיגוע באוטובוס במרכז הארץ על ידי כוחות הפלסטינים. לאחר המבצע הוחלט על כך שכוח בינלאומי יחצוץ בין ישראל ובין הארגונים בלבנון, אולם בכל זאת ארגוני הטרור הפלסטינים המשיכו את העימותים ואת הלחימה נגד ישראל על ידי ירי קטיושות ועל ידי תקיפות קרקעיות של מחבלים⁴. אחד הלקחים העיקריים של תפיסת הצבא והבטחון הישראלית ממבצע ליטני היה כי לא ניתן לעצור לחלוטין את הירי של הקטיושות מלבנון מבלי שישראל תחדור קרקעית ותחסל את קיני המחבלים בלבנון באופן פיזי.

היטיב לבטא את התפיסה הזו באותו הזמן היה אריק שרון ובכירים אחרים בצבא. אהוד ברק שהיה אז אגף התכנון, כתב במסמך פנימי כי המטרה של ישראל היא לשנות באופן מלא את מבנה המשטר בלבנון. הוא ביקש לחזק את השליטה של הנוצרים על המדינה ולבלום את ההתקדמות של הסורים בלבנון. התכנית נקראה אז "אורנים גדול" והיא נועדה להרחיק את כוחות המחבלים אל מעבר לקו שבו הם יכולים לירות נגד יישובי צה"ל. לימים נטען כי באותו זמן דובר על קו של 40 קילומטרים שממנו צה"ל לא ימשיך להתקדם. כמו כן נטען נגד כוחות הבטחון כי מלחמה ישירה בסוריה היא לא אחת המטרות העיקריות של המלחמה⁵.

איל זיסר, לבנון - דם בארזים: ממלחמת האזרחים עד מלחמת לבנון השנייה, בני ברק: הקיבוץ המאוחד, 2009 ³ עמ' 12-17.

אורי שמחוני, לווייתן לבן, הוצאת גלורי. 2006. עמ' 91-92 ⁴

אמיר אורן, כך הציע ברק לשרון לרמות את העולם. עיתון הארץ. 3 באוקטובר 2014. ⁵